

# ARENGUKESKKONNA LOOMINE



SÜGIS 2009

---

---

---

---

---

---

---

---

## SISUKORD

1. Muutuse olemus
2. Õpetaja ning õpilase ühine, jagatud areng
3. Konkurentsi õnnistus ja õnnetus
4. Õpetaja suhted õpilase ja vanematega
5. Väärtuspõhine õpiprotsess

ARENGUKESKKONNA LOOMINE

SÜGIS 2009

---

---

---

---

---

---

---

---

## KUIDAS ME ÕPIME?

1. Peale iga osa sissejuhatust arutleme läbi ja **määratleme põhimõisted** ja nende tähendused.
2. Igas osas aitab teooriat paremini mõista **praktiline harjutus**.
3. **Analüüsime** toimunut ja otsime koos, **kuidas** õpitu praktikasse **rakendada**.

ARENGUKESKKONNA LOOMINE

SÜGIS 2009

---

---

---

---

---

---

---

---

## MUUTUS




---

---

---

---

---

---

---

---

## MUUTUS

1. Elu on liikumises olev energia ning liikumine on **muutus**.
2. Ainuke asi, mis ei muutu, on see, et **kõik** muutub.
3. Ükski saavutus ei ole nii tähtis, kui see muutus **Sinu sees**, mis selle saavutuseni jõuda aitas.

---

---

---

---

---

---

---

---

## MUUTUSE OLEMUS

1. Kogu muutus on **looming**.
2. Asja **olemus** kujuneb läbi konteksti ja selle määrab Sinu vaatenurk.
3. Kuna kõik **liigub**, siis muutuvad ka vaatenurk, kontekst, kogemus ja reaalsus.
4. Kui reaalsus on pidevalt muutuv, siis **mis on** reaalsus ehk **tegelikkus**?

*Valu tekib püüdest  
mitte liikuda muutustega kaasa!*

---

---

---

---

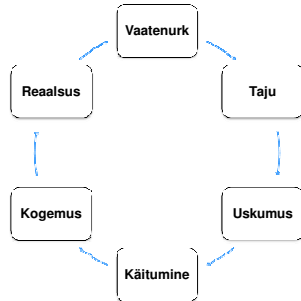
---

---

---

---

## VAATENURGA KUJUNEMINE




---

---

---

---

---

---

---

---

## VAATENURGA KUJUNDAMINE I

1. Kirjeldan mõnda oma tänast vaatenurka?  
(näiteks: *elu on lõputu võitlusväli ...*);
2. Millise taju see vaatenurk mulle tekitab?  
(*kõik inimesed on konkurendid ...*);
3. Milline uskumus läbi selle taju mul tekib?  
(*ellu jäävad ainult väljavalitud ehk kõige tugevamad - võitjad ...*);
4. Kuidas ma käitun sellise uskumuse toel?  
(*hakkan ellujäämise nimel kõiki vahendeid kasutades võitlema ...*);

---

---

---

---

---

---

---

---

## VAATENURGA KUJUNDAMINE II

5. Millise kogemuse ma saan kirjeldatud käitumise kaudu?  
(*kaotamine on katastroof, väldin igati kaotust ja/või püüan iga hinna eest võita ...*);
6. Milliseks kujuneb minu reaalsus vastavalt eelnenud käitumisele?  
(*olen valdavalt hirmul, pinges ja õnnetu ...*);
7. Milliseks võib kujuneda minu uus vaatenurk, loomaks uut, õnnelikumat reaalsust?  
(*elu on midagi enam kui võitlusväli ...*);

---

---

---

---

---

---

---

---

## TEADMISED vs TARKUS

1. Teadmised on vajalikud, aga mitte piisav **eeldus** tarkuse tekkimiseks.
2. Teadmised on vaja rakendada **oskusteks** ja selle tegevuse kaudu saadud **kogemus** aitab luua uusi seoseid.
3. Uued seosed ehk **arusaamine** on terviku mõistmise ehk uue kvaliteedi eelduseks.
4. Terviku mõistmine on tarkuse allikas.

---

---

---

---

---

---

---

---

## TARKUSE TÄHENDUS ILMNEB

- teadmiste ja oskuste **ühtsuses** (õpetamise telg),
- olemise ja käitumise **ühtsuses** (kasvatuse telg),
- arusaamise ja mõistmise **ühtsuses** (kultuuritelg),
- mineviku tundmise ja ettenägemise ning äratundmise võime **ühtsuses** (ajatelg).
- **Väärtuseks on nende telgede koostoimes kujunev SÜSTEEM.**

*Ülo Vooglaid*

---

---

---

---

---

---

---

---

## I OSA KOKKUVÕTTEKS

1. Kuidas paremini hakkama saada pideva muutuse protsessis?
2. Millist reaalsust soovin endale luua?
3. Millele peaksin keskendama oma tähelepanu, et seda reaalsust luua?
4. Milliseid lisateadmisi vajan, et ennast muutuste protsessis juhtida?

---

---

---

---

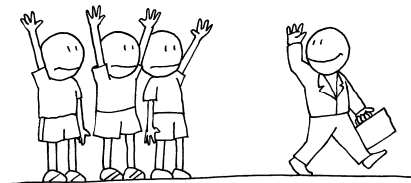
---

---

---

---

## JAGATUD ARENG



---

---

---

---

---

---

---

---

## PÕHIPROTSESS

Kõikvõimalike inimühenduste põhiprotsess on **inimese areng**.

Kui inimene ei taju piisava selgusega, kuidas ta konkreetses keskkonnas kasvab ja edasi areneb, kuidas tema võimed ja tuleviku väljavaated järjest avarduvad, siis ta kas hakkab võitlema, lahkub või mandub!

---

---

---

---

---

---

---

---

## PÕHITAOTLUS

Aidata inimesel kujuneda **iseseisvalt** mõtlevaks, otsustavaks ja tegutsevaks isiksuseks, kes tahab ja suudab tegutseda ning vastutada.

---

---

---

---

---

---

---

---

## ARENG

Areng on üleminek **kvalitatiivselt** uude seisundisse.

Areng baseerub indiviidil ehk on otseselt seotud konkreetse persooniga.

Areng on **loomingu** mitte õppimise funktsioon ehk siis loomingu objektiivne kaassõltuvus.

*Ülo Vooglaid*

---



---



---



---



---



---



---



---

## ARENGU EELDUSED

1. Suhtestumine,
2. loominguvabadus,
3. julgus ja oskus lahti lasta ning
4. tähelepanuvõime avardumine.

Järjepidev areng toimub ainult **iseregulatsiooni** olemasolu korral.

---



---



---



---



---



---



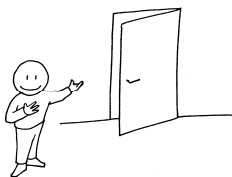
---



---

## VABADUS

1. Vabaduse eeldus on **kord**.
2. Kord on kokkuleppeline **ühiste** normide ja reeglite kogum.
3. Demokraatia alus – lubatud on **kõik**, mis ei ole keelatud!




---



---



---



---



---



---



---



---

## VASTUTUS

1. Vastutada saab **ainult** see, kes otsustab.
2. Vastutada tuleb selle eest, mida teed ja ka selle eest, mida tegemata jäätad.
3. Otsustada saab üksnes **valikusituatsioonis**.

Ülo Vooglaid

---



---



---



---



---



---



---



---

## VALIKUSITUATSIOONI 4 TUNNUST

1. Vähemalt üks **alternatiiv**.
2. Võimalus **lisada** alternatiive.
3. Võimalus otsustada **oma** parima äratundmise järgi (**uskudes**, et keegi ei hakka Sind ega lähedasi selle otsuse pärast ahistama).
4. Arutamisel ja otsustamisel olev küsimus on **tähtis**.

Ülo Vooglaid

---



---



---



---



---



---



---



---

## MILLES SEISNEB ÕPETAMINE?

1. Õpetamine on **arengukeskkonna loomine**.
2. Õpetamine on **eeskujuks** olemine.
3. Õpetamine on soovitud tulemuste saavutamine **koos** oma õpilaste ja nende vanematega.
4. Õpetamine on **aitamine** ehk abi iseseisvaks muutumisel.

---



---



---



---



---



---



---



---

## MILLES SAAB AIDATA?

1. Abi enese ja teiste **püüdlustest** aru saamisel.
2. Abi eesmärkide **mõistmisel** ja **püstitamisel**.
3. Abi **iseseisvuse** saavutamiseks vajaliku keskkonna loomisel.
4. Abi **vastutuse** olemuse mõistmisel ja vastutuse võtmisel.

---



---



---



---



---



---



---



---

## MILLES SEISNEB AITAMINE?

1. Vaja aru saada, **kus** teine inimene täpselt on;
2. Vaja omada **rohkem** arusaamist kui tema;
3. Vaja mõista, millest ta **aru saab** ja millesse ta **usub**;
4. Kui ma mõista ei suuda, siis on sellest, et tean ja oskan rohkem, väga vähe kasu;
5. Tõeline abivalmidus algab alandlikkusega abistatava ees – **aitamine on teenimine**.

---



---



---



---



---



---



---



---

## MINUST SÕLTUVATE TEGURITE JAOTUS?

1. **Hoiak**  
suhtumine, kavatsus, põhimõtted, tahe;
2. **Töökus**  
pingutus, lõpuni tegemine, järjepidevus, mugavustsoonist väljumine;
3. **Tarkus**  
teadmised, oskused, kogemused, arusaamine, mõistmine.

---



---



---



---



---



---



---



---



## MIDA TEHA ASJADEGA, MIS MINUST EI SÖLTU?

Jumal, anna mulle **meelerahu** mitte muretseda  
asjade pärast, mida ma muuta ei saa,  
 **julgust** muuta asju, mida ma muuta saan,  
ning **tarkust**, et nende vahel vahet teha.

*St Franciscus*

---

---

---

---

---

---

---

---

## ÕPETAJA ARENGUKESKKOND

1. Kes loob õpetajale arengukeskkonna?
2. Millistele eeldustele peab see keskkond vastama?
3. Kes ja kuidas hindab õpetaja arengut?

---

---

---

---

---

---

---

---

## II OSA KOKKUVÕTE

1. **Kuhu** ma lähen ja **kes** lähevad koos minuga?
2. Kas ma saan regulaarselt **mõelda koos** oma teekaaslastega ühisest arengust?
3. Kui palju ma **usaldan** oma teekaaslast?
4. Kas ma saan ja julgen **abi paluda** ning delegeerida?

---

---

---

---

---

---

---

---

## KONKURENTSI OLEMUS



ARENGUKESKKONNA LOOMINE

SÜGIS 2009

---



---



---



---



---



---



---



---

## EESMÄRK

Eesmärk on subjekti kujutus tulevikust, mille saavutamiseks on tal vaja rakendada tahet.

Eesmärgid on **inimestel** või inimeste rühmal, kes midagi otsustavad, seda teevad ja selle eest ka vastutavad.

Tegevustel, plaanidel, otsustel, asjadel ja nähtustel ei ole eesmärke, neil on **otstarve**.

*Ülo Vooglaid*

ARENGUKESKKONNA LOOMINE

SÜGIS 2009

---



---



---



---



---



---



---



---

## OTSTARVE & EESMÄRK

Kella otstarve (ülesanne) on tiksuda ja kella omanik vajab teda "aja möötmiseks".

Auto otstarve on rakendada sisepõlemisel tekkivat energiat ja omanik vajab autot kiiremini liikumise eesmärgil.

Mikrolaineahju otstarve on kiirendada molekulide liikumist ja säärane ahi soetatakse toidu temperatuuri tõstmiseks.

**Elu otstarve on määrata oma elu eesmärk ...**

ARENGUKESKKONNA LOOMINE

SÜGIS 2009

---



---



---



---



---



---



---



---

## ÜLESKUTSE

Õpime looma ühiskonnas võitjate kultuuri, mõistes, et võita (on vaja ja) saab kõik koos.



---

---

---

---

---

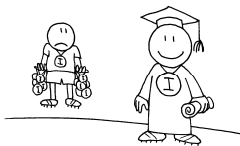
---

---

---

## EDU

Edu on plaanitud seisundi saavutamine kooskõlas saavutaja **väärtushinnangutega**.



---

---

---

---

---

---

---

---

## HIRM VÕI HUVI

Iga mõte, sõna ja tegu tugineb kas **hirmul** või **huvil**.

Need kaks on tõenäoliselt maailma võimsaimad motivaatorid.

---

---

---

---

---

---

---

---

## KAKS HUNTI

**Kuri hunt** - hirm, viha, kadedus, kurbus, ahnus, ülbus, alaväärsus, valskus, kõrkus, egoism ...

**Hea hunt** - rõõm, rahu, armastus, lootus, tõde, tagasihoidlikkus, heldus, sõprus, sallivus, halastus, usk ...




---

---

---

---

---

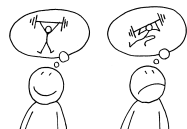
---

---

---

## USK

Usud või ei usu,  
**mõlemal juhul** on Sul õigus.




---

---

---

---

---

---

---

---

## III OSA KOKKUVÕTE

1. Millised on peamised **minust sõltuvad** eeldused, et me saaksime kõik koos võita?
2. Milline peaks olema individuaalse ja koostöö proportsioon **koolis**?
3. Kuidas **mina** saan seda proportsiooni muuta?
4. Mis täna mind tegutsema ajendab?

---

---

---

---

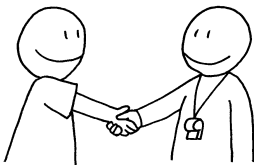
---

---

---

---

## SUHTED




---

---

---

---

---

---

---

---

## SUBJEKT

Subjekt on **aktiivne alge** ja inimene tegutseb subjektina, kui ta analüüsib oma tegevust, seab eesmärgi ja pingutab eesmärgi saavutamise nimel.

Vastastikuse mõistmise ja koostöö eelduseks on **üksteise nägemine**.

*Ülo Vooglaid*

---

---

---

---

---

---

---

---

## INIMENE KUI PROTSESS

Inimene ei ole stabiilne struktuur vaid organiseeruva informatsiooni **pidev protsess**. Individuaalne käitumine tekib läbi indiviidi vastasmõju **süsteemi dünaamikaga**. Kui tahame mõjutada individuaalset käitumist, peame häälestuma kogu süsteemis toimivatele mõjudele!

*Thich Nhat Hanh  
"Old path white clouds" 1991*

---

---

---

---

---

---

---

---

## PEAMINE PROBLEEM

Sisulise **isikliku suhte** ja **sisulise** suhtlemise vajakajäämine **koolis** ning **kodus** ja sellest tulenevalt inimeste tegelike soovide, eesmärkide ja väärtushinnangute mittetundmine.

Kas probleemi peamine põhjus võib olla **subjekti- ja tervikkäsitluse puudumine** (haridussüsteemis)?

---

---

---

---

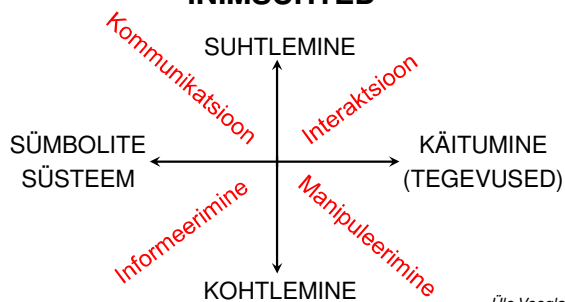
---

---

---

---

## INIMSUHTED



Ülo Vooglaid

---

---

---

---

---

---

---

---

## KOGU TÕDE SUHETEST

Mitte miski muu peale suhete ei too  
Sinu ellu rohkem **rõõmu ja rahulolu** või siis  
vastupidist - probleeme ja kannatusi.




---

---

---

---

---

---

---

---

## ENESEUSU KUJUNEMINE

1. Sa lood või hävitad **usaldust** iga oma suhte ja suhtumisega.
2. Usaldus loob eelduse **edukogemuse** tekkimiseks.
3. Järjepidevate edukogemuste tulemusel kujuneb välja **eneseusk**.

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

## ENESEUSU TÄHTSUS

1. Eneseusk ehk endasse uskumine aitab **vabaneda ohvrimentaliteedist**.
2. Eneseusklik inimene **juhib oma elu**.
3. Mitu eneseusklikku inimest koos loovad eelduse sünergia tekkimiseks ehk **mõistliku pingutusega** erakordsete tulemuste saavutamiseks.

### KUI PALJU SINA ENESEUSKU KÜLVAD?

---

---

---

---

---

---

---

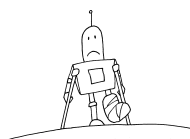
---

---

---

## PROBLEEM I

Probleemid asuvad inimeste **sees**.  
Kui **Sul** on probleem, siis on see **Sinu** probleem.




---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

## PROBLEEM II

**Tunnetatud vastuolu** ehk erinevus soovitu ja tegeliku vahel, millega tuleb kas leppida või siis sellest vabaneda.

Probleemid on **inimestel**, väljaspool inimesi probleeme ei ole.

Probleeme **ei saa lahendada**, nad lahenduvad sedamööda, kuidas õnnestub vähendada või kõrvaldada nende tekkimise, püsimise, laienemise või süvenemise põhjused.

*Ülo Vooglaid*

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

## AVATUD SUHTLEMISE TULEMUS

1. **Inimsuhete** järjepidev selginemine ja paranemine.
2. **Inimlikkuse kui** väärtuse kasv ühiskonnas läbi järjepideva arengukeskkonna kujundamise.
3. **Oluliste** teadmiste, oskuste ning arusaamade edastamine eri põlvkondade vahel.
4. Parema **mõistmise** ja seeläbi ka **sallivuse** kujunemine inimühiskonna erinevate etniliste ja kultuurigruppide vahel tervikuna.

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

## IV OSA KOKKUVÕTE

1. Kuidas saan mina õpetajana aidata lapsevanemal **aidata** tema last?
2. Kes ja/või mis aitab mul iga päev õppida, luua ja kogeda **uut**?
3. Milles seisneb minu jaoks **vabadus**?

---

---

---

---

---

---

---

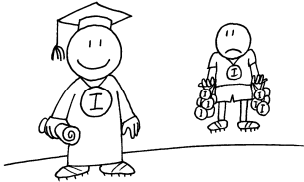
---

---

---



## VÄÄRTUSED JA EETILISED VALIKUD



ARENGUKESKKONNA LOOMINE

SÜGIS 2009

---

---

---

---

---

---

---

---

## MIS ON LAHTI EESTLASTE VÄÄRTUSTEGA?

- Eesti asend maailma väärtuskaardil (Ingleharti-Welzeli järgi): Eesti on hästi arenenud traditsioonilise-sekulaarse autoriteedi teljel, ent maha jäänud individuaalsuse/eneseväljenduse teljel
- Negatiivne vabadus domineerib positiivse vabaduse üle, hedonism
- Lõhe tegeliku käitumise ja sõnade vahel

Ivar Tröner

ARENGUKESKKONNA LOOMINE

SÜGIS 2009

---

---

---

---

---

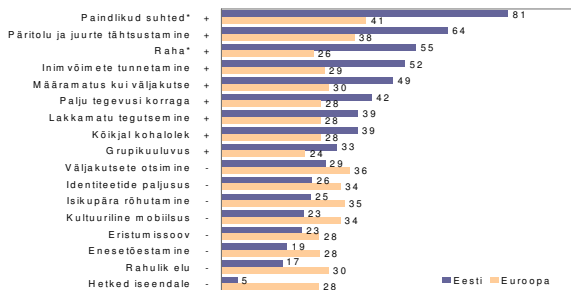
---

---

---

## EESTI VS EUROOPA LIIT, 2006

Joonis 2. Väärtustrendid: Eesti võrreldes Euroopaga



Andmed: RISC Eesti uuring 2006; Euroopa keskmine põhineb Prantsusmaal, Saksamaal, Suurbritannias, Itaalias ja Hispaanias. RISC andmed ei ole statistiliselt oluliselt Euroopast väheem Euroopast enam; "-" statistiliselt oluliselt Euroopast vähem.

ARENGUKESKKONNA LOOMINE

SÜGIS 2009

---

---

---

---

---

---

---

---

## RONALD INGLEHART

Prof. **Ronald Inglehart**  
University of Michigan, USA

The World Values Survey on sotsiokultuurilise ja poliitilise muutuse ülemaailmne uuring, mida viiakse läbi maailma juhtivates ülikoolides töötavate uurijate võrgustiku poolt.




---

---

---

---

---

---

---

---

## UURINGUST

- Uurimuses osalevad rahvuslikult esinduslikud valimid ligi 80 riigist kõigilt kuult asustatud kontinendilt.
- Alates 1981. aastast on läbi viidud neli uurimuste lainet (viimane 2000-2007), mis võimaldavad täpseid võrdlusi nii ajalises kui kultuurilises lõikes.

---

---

---

---

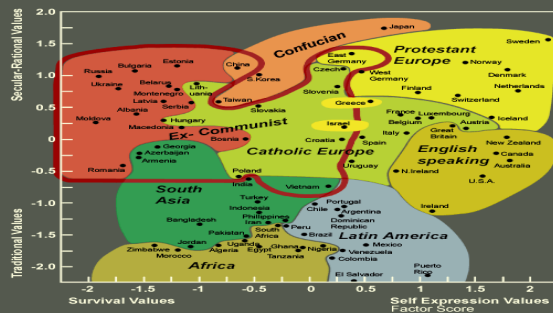
---

---

---

---

## VÄÄRTUSED MAAILMAS




---

---

---

---

---

---

---

---

## VÄÄRTUSED EESTIS I

- peetakse oluliseks individualistlikke püüdlusi, mitte sotsiaalseid konformsust,
- kasin poliitiline aktiivsus ja isiklik vastutus,
- ei usaldata eriti üksteist,
- perekonnal ei ole keskset rolli,
- hälbelised kasvatusmudelid,
- madal hariduskultuur / kõrge kihistumine.

Ivar Tröner

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

## VÄÄRTUSED EESTIS II

- vähene emotsionaalne kontakt,
- inimestel on viletsam tervis,
- valitseb sooline ebavõrdsus,
- rõhutatakse materialistlikke väärtusi,
- madal keskkonnakaitsealane aktiivsus ja teadlikkus,
- ollakse suhteliselt ebaterantsed teiste gruppide suhtes.

Ivar Tröner

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

## 3 KÕIGE TÄHTSAMAT ASJA ELUS I

		
1. töö 2. puhkus 3. haridus	1. töö 2. elukaaslane 3. haridus	1. töö 2. haridus 3. elukaaslane

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

### 3 KÕIGE TÄHTSAMAT ASJA ELUS II



1. puhkus	1. vaba aeg	1. heategevus
2. kodu	2. puhkus	2. sõbrad
3. heategevus	3. meelelahutus	3. vaba aeg

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

### EESMÄRK EDASISEKS

Õppida **ühiselt** looma keskkonda, milles inimesed **saavad** ja **tahavad** eesmärke seada ja nende saavutamise nimel pingutada:

- o tehes **õigeid** asju, **õigel** ajal, **õigel** moel ning **õiges** mahus,
- o saavutades oma **tegelikele võimetele** vastavaid tulemusi,
- o olles ise selleks **teadlikult motiveeritud** tänu vajadusele ennast teostada.

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

### MIDA SA ÕPETAJANA VEEL TEHA SAAD?

1. Loo oma õpilastele **arengukeskkond**.
2. Väärtusta **selgeid** ja **julgustavaid** suhteid.
3. Loo õpilastele neist endist **uusi** minapilte.
4. Õpeta **teise** hingamise olemust.
5. **Sisenda** õpilastesse eneseusku ja enesekindlust.
6. **Innusta** neid mugavustsooni avardama.

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

## KOKKUVÕTE

1. Mida nende uute teadmistega peale hakata?
2. Kellega jagada seda, mida nägin, kuulsin ja kogesin?
3. Mis on see üks asi, mille muutmine võiks parandada märkimisväärselt minu elu kvaliteeti?
4. Millised oleksid kolm esimest sammu selle muutuse teel?

---

---

---

---

---

---

---

---

## SOOVIN SULLE SUURI UNISTUSI, ENESEUSKU JA JULGET PEALEHAKKAMIST!



[aivar@haller.ee](mailto:aivar@haller.ee)

+372 5162211

[www.haller.ee](http://www.haller.ee)

---

---

---

---

---

---

---

---